

De boerderij-herberg Galgerwaard (1)

Henk J. van Es

Griftenstein 19, 3621 XJ Breukelen

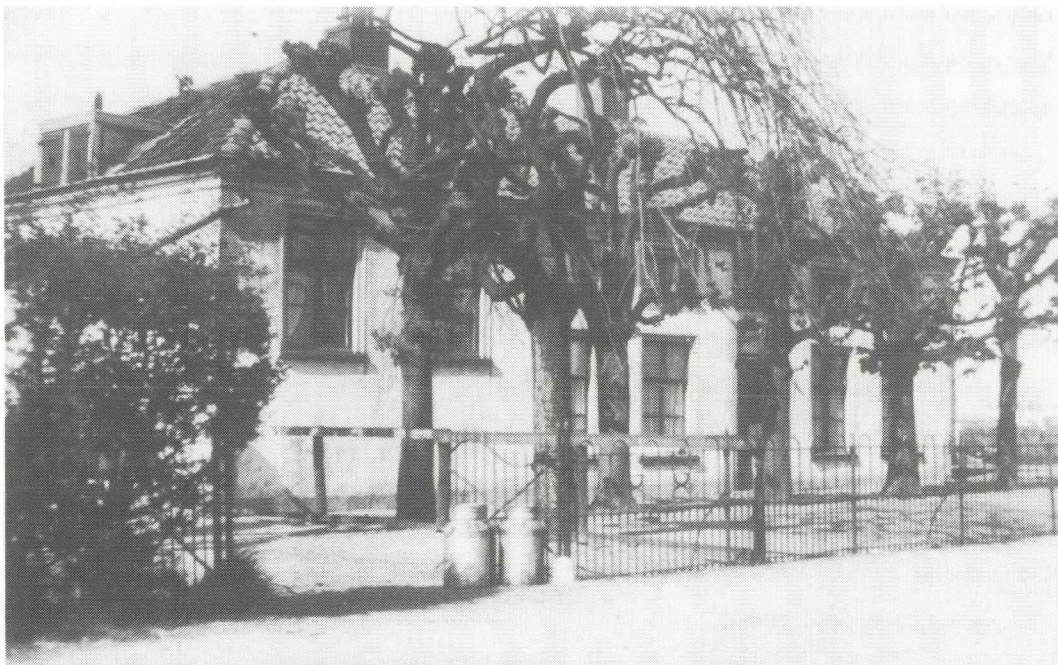
De boerderij Galgerwaard, Stationsweg 24 te Breukelen (zie Afbeelding 1), werd bij het Monumenten Inventarisatie Project van jonge monumenten in 1994 door de Provincie Utrecht aangemerkt als een dwarshuisboerderij met een historische waarde (categorie 2), die geselecteerd zou kunnen worden als een gemeentelijk monument. Helaas kan dat niet doorgaan, want hij heeft moeten wijken voor de komende verbreding van de Rijksweg A2. De laatste bewoners, de heer H.C. Voorneveld en zijn vrouw verkochten de boerderij aan Rijkswaterstaat en wonen sinds medio 1998 op de Eendrachtlaan in Breukelen. De boerderij is in december 1998 gesloopt. Waarschijnlijk zal er nog archeologisch onderzoek plaatsvinden, want wij hopen dat er nog sporen van een Middeleeuwse "stenen kamer" te vinden zijn.¹ De Historische Kring Breukelen heeft op foto's en bouwtekeningen vastgelegd hoe deze voormalige herberg er in 1997 uitzag.² Dit artikel geeft een overzicht van de geschiedenis van het gebouw en de bewoners, voorzover die teruggevonden kon worden.

De hofstede Galgerweert tot 1800

Al in 1721 stond op deze plaats de "Hofsteede

Galgerweert", die als herberg werd gebruikt. Dat ligt ook wel voor de hand op deze belangrijke kruising van water- en landwegen. Hendrick Block, de toenmalige schout van Breukelen-Nijenrode was de eigenaar en hij zal de herberg hebben verpacht, want hij woonde tot 1722 aan de Vecht, waar nu Nieuw-Hoogerlust ligt. In 1721 verkocht Block de herberg voor f 300 aan Willem Splintersz, die de kooppenningen leende van de erfgenamen van Dirck Cornelissen Honselaer. In de kopie van de plechtbrief (hypotheekakte),³ het tot nu oudste stuk dat ik over de herberg vond, stelde hij tot onderpand zijn hofstede Galgerweert, bestaande uit "huys, berg, schuur en kaetsbaen, boomgaarden en hennipland, groot tesamen eene mergen, gelegen op Oud Aa ten zuyden van de Aa en ten oosten van de Heycop". De rivier de Aa kreeg vanaf de kruising met de Heycop de naam Kerkgracht. Op 18 september 1721 werd Willem met de hofstede beleend en werd "dit goet bij de Welgeborene Vrouwe Douarière van Nijenrode ten aensien vanden vorigen besitter Hendrick Block, schout van Breukelen, van alle legale verbintenis en verband (. . .) ontslagen".⁴

Tussen 1721 en 1800 hebben er verschillende pachters of eigenaren op Galgerweert gewoond.

Afb. 1. De boerderij Galgerwaard omstreeks 1930 (foto uit de collectie van H.C. Voorneveld).

Willem Splintersz (1721 - 1730)

Uit de kohieren van de impost (belasting) op ge- maal en zegel tussen 1705 en 1748 blijkt⁵ dat Willem Splintersz al van 1707 tot 1711 in "den Otterspoorbroek" woonde en daar in 1730 is overleden. De laatste negen jaar van zijn leven was hij herbergier op Galgerweert. In de periode van 1711 tot 1718 was zeer waarschijnlijk Cornelis Sweren daar herbergier. Wie na 1730 de eigenaren of huurders zijn geweest, was mij eerst niet duidelijk. Gelukkig hielpen de kohieren van de belasting op de consumptie uit de jaren 1749 - 1805 mij verder, want die geven behalve de namen en de gezinsgrootte ook de beroepen van de belastingplichtigen. Het bleek dat Gerrit Gijsen Cooyman met een gezin van twee personen in 1749 herbergier was in Galgerweert. Als herbergier betaalde hij logiesgeld, een belasting op wijn en bier.⁶

Gerrit Gijsen Cooyman (1731 - 1752)

In oudere kohieren lezen we, dat Gerrit Cooyman al in 1727/1728 in Otterspoorbroek woonde, maar pas in 1731/1732, dus na de dood van Willem Splintersz een vergelijkbare belasting ging betalen.⁷ We mogen dus aannemen, dat hij de opvolger was van herbergier Willem Splinters. Hij bleef 21 jaar herbergier, want in 1752/1753 viel zijn laatste betaling in de belasting op de consumptie. Die bedroeg de jaren daarvoor steeds *f* 16 plus *f* 24 logiesgeld als herbergier, maar in dit laatste jaar slechts de helft daarvan. Gerrit zal dus halverwege het belastingjaar uit de herberg zijn vertrokken.

Jacob Westerling (1753 - 1758)

Gerrits opvolger, Jacob Westerling, was maar vijf jaar herbergier. In 1753 betaalde hij voor twee personen een belasting op de consumptie van *f* 12 en daar bovenop nog *f* 20 als herbergier. Vanaf 1756 telde zijn gezin 1 kind en betaalde hij *f* 22 plus *f* 25 belasting. Over het belastingjaar 1758/1759 betaalde hij maar voor een kwart jaar. Zijn opvolger Harmen van Houten betaalde met een gezin van twee personen voor driekwart jaar *f* 16 en 10 stuivers, en als hospes *f* 18 en 15 st. Het jaar daarop was dat *f* 20 plus *f* 20.

Harmen van Houten (1759 - 1786)

Het gezin van Harmen en zijn vrouw groeide gestaag, want in 1772 telde het vier en in 1778 vijf kinderen. In 1784 waren er daarvan nog twee thuis. Harmen overleed het jaar daarop, toen hij bijna 27 jaar herbergier op Galgerweert was geweest. In het belastingkohier op de consumptie over 1785/1786 staat onder het volgnummer 170: "De Weduwe

Harmen van Houten, hospes, drie personen". Zij betaalde geen *f* 60, zoals haar man in het jaar daarvoor, maar *f* 44. In het volgende belastingjaar werd in het kohier onder het volgnummer 168 genoteerd: "Hendrik de Bruyn, herbergier, 2 personen en een kind onder de 10 jaar, *f* 20 + *f* 20".

Hendrik de Bruyn (1786 - 1794)

Hendrik de Bruyn was een schoonzoon van de vorige herbergier, want hij was getrouwd met Anna van Houten. Tevoren woonden zij in Kortrijk, waar Hendrik klompenmaker was. Hij bleef ruim zeven jaar herbergier op Galgerweert. In 1794, toen zijn gezin vijf kinderen telde, werd zijn vrouw als hospes genoemd. Zij was geen weduwe, want uit andere bron⁸ weten we dat Hendrik in 1795 een drietal huizen onder één dak tussen de Poeldijk (thans Stationsweg) en de Kerkgracht kocht, waar hij in 1801 en 1810 nog als klompenmaker woonde. Zijn vrouw Anna van Houten woonde daar in 1825 als weduwe, toen ze een stuk grond ten oosten van haar huis en schuur voor tien jaar aan timmerman Jan van Beusekom verhuurde. Hij mocht daar een timmerloods plaatsen, maar moest wel een houten beschoeiing langs de Kerkgracht aanbrengen.

Huybert van der Seys (1795 - 1800)

In 1795 werd Huybert van de Seys hospes in de herberg Galgerweert, waar hij met 5 personen *f* 20 belasting in de consumptie betaalde en *f* 20 logiesgeld. In het belastingjaar 1799 betaalde hij daarvoor *f* 10 plus *f* 10. In de kohieren van 1801 tot 1805 komt Huybert niet meer voor, maar staat er: Jan Degenkamp, hospes, 3 personen, *f* 10 plus *f* 10; in 1804: 2 personen, *f* 16 plus *f* 10 en in 1805: 2 personen, *f* 13 plus *f* 7. In de Staat van Contribuërende Inwoners uit 1810,⁹ een lijst van burgers die meebetaalden in de kosten van de exercitie-oefeningen voor jongemannen, staat onder andere "Huybert van der Seys, 54 jaar, castelijn, gehuwd, 3 kinderen". Hij had toen dus een andere herberg. Ook Hendrik de Bruyn komt op die lijst voor met de toevoeging "klompenmaker, gehuwd, 5 kinderen". De herberg Galgerweert werd in 1800 gekocht door Jan Gerrits Degenkamp.¹⁰

De boerderij-herberg Galgerwaard van 1800 tot 1848*Jan Gerrits Degenkamp en echtgenote (1800 - 1811)*

Jan Degenkamp werd op 29 augustus 1800 door Johan IV Ortt van Nijenrode met de hofstede Galgerwaard beleend. In 1801 telde zijn gezin drie per-

sonen, na 1804 nog maar twee. Jan wordt nog vermeld in het belastingkohier van 1808 waar hij als herbergier voor *f* 12 wordt aangeslagen in de landelijke heffing van 3 miljoen gulden. In de lijst van contribuërende burgers uit 1810 komt zijn naam niet meer voor, want kort na 1809 is Jan kinderloos overleden. Zijn weduwe Aaltje van 't Schip trouwde op 14 september 1811 met Pieter Oeleman uit Vinkeveen.

Pieter Oeleman en echtgenote (1811 - 1826)

Pieter en Aaltje hebben de boerderij-herberg Galgerwaard jarenlang uitgebaat. Pieter overleefde zijn vrouw en stierf kinderloos in 1826. Tevoren had hij op 26 juni 1826 notaris P.A. Voigt, die op Vroeglust in de Herenstraat woonde en ook burgemeester van Breukelen-Nijenrode was, aan zijn ziekbed ontboden en hem, in het bijzijn van Hendrik Fokker uit Oud Aa en Klaas Coljee uit Kortrijk als getuigen, zijn testament laten opstellen. Hij wenste een behoorlijke uitvaart, honderd zielenmissen, twaalf maandelijksse diensten en een jaarlijkse dienst, zolang tot de daarvoor bestemde vijftig gulden verbruikt zouden zijn. Zijn kleding mocht niet verkocht, maar kon aan hulpbehoevenden uitgedeeld worden. Zijn goud, zilver en sieraden moesten door zijn zwager Dirk Rietveld uit Vinkeveen tegen taxatiewaarde worden overgenomen. Aan de erfgenamen van zijn overleden huisvrouw vermaakte hij *f* 3000, het overige was voor zijn broer Jan en zijn drie zusters. Deze erfden de boerderij-herberg en verkochten het vee, de inboedel, de landerijen en de opstallen.¹¹

Op 4 oktober 1826 vond in de gelagkamer de veiling plaats van de "herberg en tapperij genaamd Galgerwaard bestaande uit drie royale vertrekken, een slaapkamertje, een keukentje, ruime zolder, overdekte kolfbaan, schuur waarin stalling voor hoornvee en paarden, boomgaard, land en grasakkers samen 85 roeden en 16 el, staande en gelegen aan de Poeldijk riviere de Aa en Heicop". Er waren ook vijf kampen wei- en hooiland, samen ruim 5 bunder 10 roeden 95 el in de polder Oud Aa. Het hoogste bod (*f* 4825) werd uitgebracht door Jan Coenraad Duuring te Amsterdam.

Jan Coenraad Duuring en erfgenamen verhuren de herberg aan Willem Boon (1826-1836)

Jan Coenraad Duuring had als kolonel onder Napoleon gediend en in 1822 de buitenplaats Vechtstroom gekocht.¹² Na de dood van zijn schoonvader in 1823 was hij op Vegtvlief te Breukelen gaan wo-

nen en zich gaan bezighouden met het beheer van de buitenplaats en de nieuwverworven boerderijen.

De oude boerderij Galgerwaard werd in augustus 1830 door brand verwoest, maar nog datzelfde jaar herbouwd. Daarvoor werden de oude stenen gebruikt, die aan de voorgevel met cement werden aangestroken maar aan de achtergevel zichtbaar bleven. In die voorgevel, wat verzonken ten gevolge van latere erfophoging, bevond zich in 1998 in de cementen plint nog een inscriptie van ongeveer 90 x 40 cm:

De 1e STEEN GELEGEN DOOR
G.D. DUURING DEN 8° S TSEP
STEMBER 1830 NA DE BRAND
VAN DEN 23 AUGUSTUS

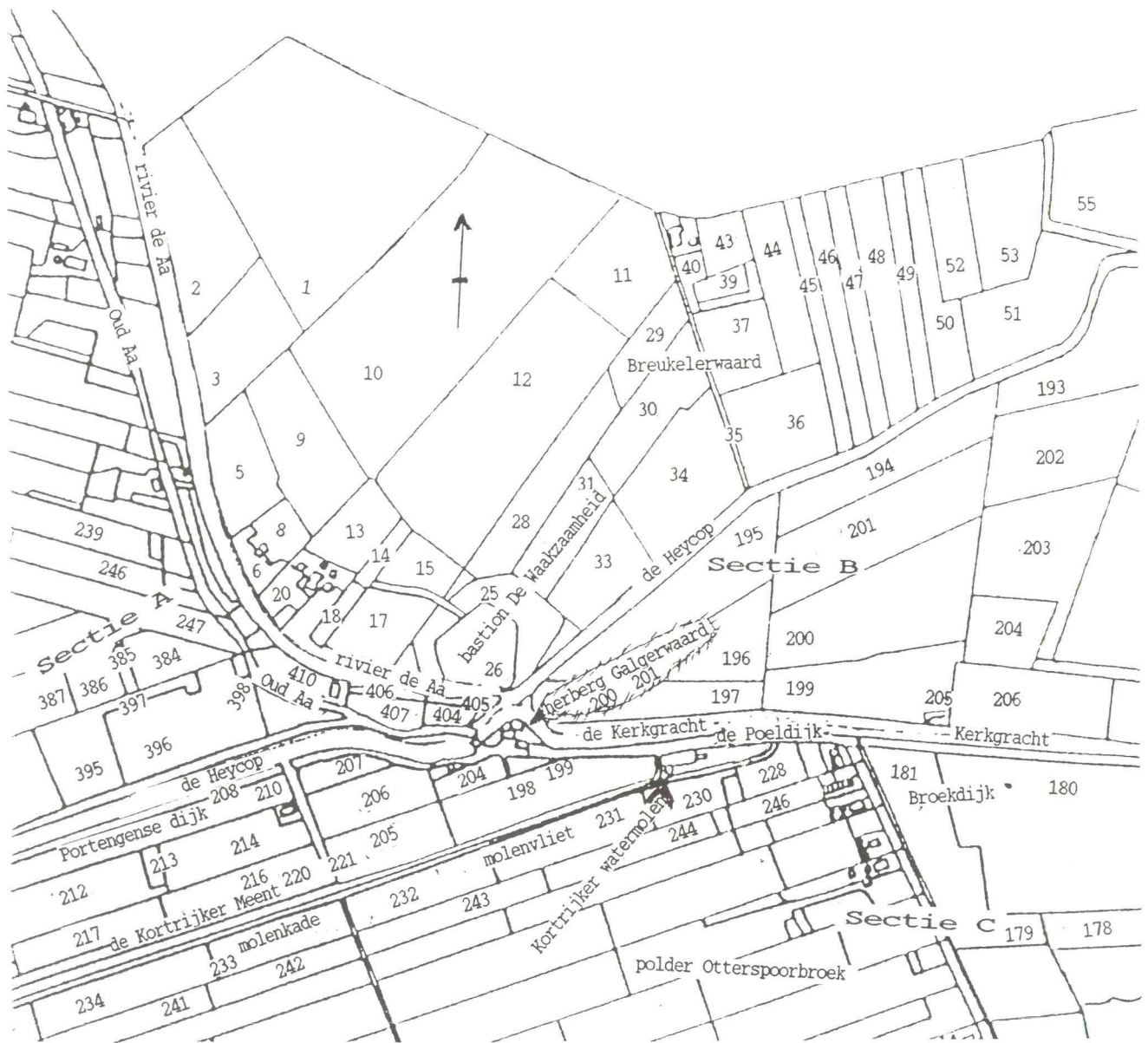
De eerste-steenlegger was de achtjarige Gerard Daniël Duuring (1822 - 1871), die lange tijd gemeenteraadslid en van 1862 tot 1867 burgemeester van Breukelen-Nijenrode is geweest.¹²

In maart 1830 kocht Duuring een huis met erf aan de Poeldijk, tegenover zijn herberg, die door Willem Boon werd beheerd. In juni 1830 verpachtte de gemeentebode-notarisclerk H.H. Becker in deze herberg Duurings te velde staande grasgewas. In maart 1832 vond "ten huize van Willem Boon, herbergier aan de Galgerwaardsche brug" een publieke verkoping plaats van paarden, koeien, kalveren en schapen, die eigendom waren van J.C. Duuring. Dat gebeurde ook in april en oktober 1833. In september 1834 kocht hij nog een huis aan de Schinkeldijk, schuin tegenover zijn herberg.¹³

Na het plotselinge overlijden van Duuring op 5 december 1834 was zijn weduwe Albertine Gilde-meester eigenares van de hofstede Galgerwaard. Ze zal die al spoedig verkocht hebben, want omstreeks 1836 was Willem Boon, kastelein te Breukelen, de eigenaar van deze hofstede en herberg.¹⁴

Willem Boon eigenaar-herbergier (1836-1848)

Willem Boon had de boerderij-herberg al vanaf 1826 beheerd. Bij de verkopeningen in 1826 had hij een groot deel van de inboedel gekocht. Omstreeks 1836 werd hij ook eigenaar van het onroerend goed dat bij de hofstede Galgerwaard hoorde. De kadastrakaart van Breukelen-Nijenrode uit 1832 (zie Afbeelding 2) laat zien, dat de boerderij Galgerwaard met de percelen Sectie C nr. 200 en 201 (huis en erf 8 roeden 20 ellen, klasse 1, belastbaar bedrag *f* 75) tussen de Poeldijk en de Kerkgracht lag. Bij de boerderij ging de Poeldijk met een bocht over in de

Afb. 2. Gedeelte van de Kadasterkaart Breukelen Nijenrode Secties A, B en C uit 1832 (bewerkt door de auteur van dit artikel). De hofstede Galgerwaard ligt ten noorden van de Poeldijk in Sectie C nrs. 200 en 201, ten zuiden van de dijk liggen de erbij behorende landerijen nrs. 199, 198 en 204 - 206. Grondbezitters in Sectie A: 404 - 407 en 239: Jan Coenraad Duuring te Amsterdam; 246: Barend Breuninghof, smid te Breukelen; 247: A.H. van den Bergh van Lexmond; 334 - 399: De erven Nicolaas Bastert te Maarsseveen (Cromwijk). Grondbezitters in Sectie B: 1 - 3: A.H. van den Bergh van Lexmond; 5 - 29: De erven Nicolaas Bastert; 30 - 44: De erven Pieter Jut te Amsterdam; 45 - 48: Jan Jacob Beek, metselaar te Breukelen; 49 - 53: Ferdinand van Collen te Amsterdam; 193 - 205: Arie Kasteleyn te Breukelen (boerderij De Eendracht); 206: Jan van der Veen, tapper te Breukelen. Grondbezitters in Sectie C: 178 - 181: Jan van Ginkel, boer te Breukelen (De Poel); 198 - 206: J.C. Duuring; 207 - 210: de weduwe Johan Ortt (Nijenrode); 212 - 215: Ferd. van Collen; 216 - 217: H.H. Bekker, gemeentebode te Breukelen; 226 - 234: de weduwe Pieter de Groot, beurtschipper te Breukelen; 241 - 247: Gerrit Miggels te Breukelen.

Schinkeldijk die verder ten zuiden van de Grote Heycop liep en die later ook Nieuwe Dijk of Portengensedijk werd genoemd. Bij de toenmalige grens Poeldijk/Schinkeldijk begint nu de in 1972 aangelegde T27, maar de Portengense Dijk is nog

herkenbaar in een graspad náár en de openbare weg vóór het rijtje huizen dat vroeger "Oud Bouwlust" werd genoemd¹⁵ en nu de adressen Galgerwaard 5 t/m 8 heeft. Naast de herberg lag in het verlengde van de Poeldijk de ophaalbrug over de Heycop naar

de Oud-Aasche Dijk (zie Afbeelding 3). Deze weg liep eerst ruim honderd meter langs de noordelijke oever van de Heycop en boog dan naar het noorden. De ophaalbrug naar Oud Aa heeft daar gelegen tot de aanleg van de provinciale weg T27. Voorbij "Oud Bouwlust" is toen een afslag naar Oud Aa gemaakt en de nieuwe Galgerwaardse brug over de Heycop gelegd. De percelen Sectie A nr. 404 - 407 (53r 90e boomgaard en weiland), langs de Oud-Aasche Dijk tot aan de dam naar de oorspronkelijke boerderij Cromwijk (Oud Aa 10), behoorden in 1832 bij de boerderij Galgerwaard. De andere bij deze boerderij behorende weilanden lagen ten zuiden van de Poeldijk en de Schinkeldijk tot aan de molenvliet van de polder Kortrijk met de kadastrumnummers Sectie C nrs. 198 (weiland 1 bunder 6 roeden 30 ellen), 204 (19r 70e), 205 (69r 10e) en 206 (67r).

De boerderij-herberg Galgerwaard van 1848 tot 1879

Gerrit Gijsbert Degenkamp eigenaar, zijn zoon Hendrik herbergier (1848 - 1864)

In het kadastrale dienstjaar 1848 kwam de herberg Galgerwaard weer in het bezit van de familie Degenkamp. Gerrit Gijsbert Degenkamp (1785 - 1864) "bouwman in Breukelen-St. Pieters",¹⁶ kocht toen de boerderij Galgerwaard en liet die verbouwen voor zijn jongste zoon Hendrik Gerritse Degenkamp.

Zijn oudste zoon Arie Gerritse Degenkamp (1817 - 1878) werkte op zijn vaders boerderij Klarenburg en erfde deze na diens dood in 1864. Hij trouwde pas in 1867 met de 18 jaar jongere Anna Maria van den Berg (geb. Linschoten 1835).

Ten noorden van Klarenburg stichtte hij in 1872 een boerderij (nu Zandpad 65), die in 1994 op de MIP-lijst werd gezet als mogelijk monument van de 2de categorie. Rechts onder in de voorgevel bevindt zich nog de eerste steen met de inscriptie "H.Lb. Degenkamp / en / Lb.H. Degenkamp / 23 september 1872". Die steen werd door de dochters Hendrika Lambertha (geb. 1868) en Lambertha Maria (geb. 1869) gelegd. De derde dochter Gerarda Alida (geb. 1871) was nog te jong om aan de steenlegging deel te nemen.

Het echtpaar Degenkamp ging op de nieuwe boerderij wonen en kreeg daar nog de zoons Gerrit Willem (geb. 1873) en Wilhelmus Adrianus (geb. 1875) en een dochter Alida Maria (geb. 1877). Vader Arie werd niet oud; hij overleed in 1878. Zijn weduwe, die de zorg had voor zes jonge kinderen, zette de boerenbedrijven voort tot haar zoons volwassen waren.

De oudste zoon, Gerrit Willem Degenkamp, werd boer op Klarenburg, Zandpad 56 (nu nr. 74) en stichtte daar in 1903 een eigen gezin. De jongere Wilhelmus Adrianus Degenkamp werd in 1908 gezinshoofd op de boerderij Zandpad 51 (nu nr. 65). Zijn moeder en een van zijn zusters vertrokken dat jaar naar Hilversum.¹⁷

Gerrits tweede zoon, Hendrik Gerrits Degenkamp (1819 - 1893), trouwde in 1849 te Breukelen-Nijenrode met Gerrigje de Lange (1824 - 1871) en vestigde zich als herbergier-veehouder op de boerderij Galgerwaard.¹⁸ Op 2 maart 1850 werd daar hun zoon Gerrit Arie Degenkamp geboren. De overbuurman, watermolenaar Maarten van Riet, ging als getuige mee met de jonge vader naar de gemeentesecretarie in het Regthuys van Breukelen om de geboorte van het kind aan te geven. De andere getuige was de gemeentebode Dirk van der Veen. Uit het bevolkingsregister blijkt, dat op 1 december 1851 weer een jongen in de herberg Galgerwaard werd geboren. Nu geen zoon van de herbergier, maar van de veearts Johannis Jacobus Noest, die op die dag met zijn vrouw en twee pleegkinderen uit Huizen naar Breukelen was gekomen en voorlopig zijn intrek in de herberg Galgerwaard had genomen. Zijn vrouw beviel daar toen van hun eerste kind, Jacobus Gerardus Johannis Noest. Later vestigde de veearts zich in het nieuwe huis van timmerman Mijndert Meyers aan de Brouwerij.¹⁹

Hendrik Gerrits Degenkamp eigenaar-herbergier (1864 - 1872)

Toen grootvader Gerrit Degenkamp in 1864 was overleden, erfde vader Hendrik de herberg Galgerwaard en ook enige percelen land in Breukelen-St. Pieters ten noorden van de boerderij Klarenburg.²⁰ Hendrik bleef met zijn vrouw, een dienstmeid en een knecht de boerderij-herberg exploiteren. Nadat hij echter op 16 oktober 1871 weduwnaar was geworden, droeg hij het bedrijf over aan zijn zoon Gerrit Arie (1850 - 1900), die in 1872 met Maria Johanna van Wees (1852 - 1886) trouwde.²¹

Hendrik Degenkamp vertrok naar Breukelen-St. Pieters, waar hij op de in 1864 geërfde grond een boerderij had laten bouwen (Zandpad 31). In de voorgevel van deze boerderij (nu Zandpad 55; in 1994 op de MIP-lijst geplaatst als mogelijk monument van de 2de categorie) liet hij een eerste steen inmetseten met de inscriptie "H.G. Degenkamp 24 mei 1872".²² Ruim zes jaar later, op 11 oktober 1878, trouwde Hendrik in Breukelen-Nijenrode met Cornelia van der Veer (geb. Amersfoort 4.1.1837, overl. Breukelen-St. Pieters 17.10.1892). Na haar dood verhuisde Hendrik naar Breukelen-Nijenrode, Herenstraat 323 (nu nr. 66), waar hij inwoonde bij de timmerman Jan Dirk Klaarenbeek. Hij overleed daar op 17 december 1893. Zijn boerderij aan het Zandpad verhuurde hij aan de veehandelaar Aart Korrel, die er tot mei 1904 heeft gewoond.

Gerrit Arie Degenkamp, eigenaar-herbergier (1872 - 1879)

Hendriks zoon Gerrit Arie Degenkamp en zijn vrouw Maria Johanna van Wees kregen in hun her-

Afb. 3. De Galgerwaardse brug tussen de Poeldijk en Oud Aa, kort na 1900. Links de Nieuwe Dijk, rechts een stukje van de tuin van boerderij Galgerwaard. (Oude prentbriefkaart.)

berg Galgerwaard vier kinderen, waarvan er drie jong stierven. Twee zontjes en een dochtertje werden respectievelijk achttien maanden, een half jaar en negen maanden oud. Alleen hun vierde kind, de op 4 augustus 1876 geboren Gerarda Hendrika bereikte de volwassen leeftijd. Gerrit Arie Degenkamp liet de boerderij verbeteren, want de belastbare opbrengst der gebouwen op Sectie C nr. 1151 steeg van f 105 naar f 250 per jaar. Gerrit Arie verwierf in het dienstjaar 1874 enkele landerijen in de Breukelerwaard (Sectie B nrs. 96, 101 - 103, 129, 130 en 513). In het dienstjaar 1881 verenigde hij die percelen op Sectie B nrs. 823 (weiland 3b 15r 19e) en 833, waarop hij in 1879 aan de Straatweg een boerderij liet bouwen, die het adres Wijk B nr. 229 kreeg. Misschien hebben de droeve gezinsomstandigheden op Galgerwaard de ouders ertoe gebracht de nieuwe boerderij aan de Straatweg tegenover Vegtvljet te laten bouwen. Hun dochtertje legde daarvoor in 1879 de eerste steen. De boerderij

draagt de naam "Rustoord" en wordt nu bewoond door Benno Molenkamp (Straatweg 179). In de zuidgevel vinden we nog de eerste steen met de inscriptie: "Gerarda Hendrika / Degenkamp / oud 3 jaar / 10 juli 1879".

Gerrit en Maria hebben op deze boerderij wat meer gezinsvreugde gekend, want er werden twee kinderen geboren die wel de volwassen leeftijd bereikten: Hendricus Gerardus (geb. 10.6.1881) en Johanna Elisabeth (geb. 25.6.1883). Het was echter een zware slag voor Gerrit en zijn kinderen, toen moeder Maria op 15 augustus 1886 overleed. Ze is 34 jaar geworden. Pas ruim tien jaar later hertrouwde Gerrit Arie Degenkamp met Neeltje de Lange (geb. Gemeente Ruwiel 17.10.1863), die op 22 januari 1897 uit Amsterdam naar Breukelen kwam. Het jaar daarop kreeg Neeltje een zoon: Johannis Degenkamp (geb. Breukelen-Nijenrode 13.1.1898, overl. Breukelen-St. Pieters 13.12.1917). De dochters van Gerrit Arie verlieten kort daarna het ouder-

lijke huis: Gerarda Hendrika trouwde op 1 september 1899 met de paraplu-fabrikant K.H.J. Spiekerman uit Schiedam en Johanna Elisabeth trouwde met de smid H.P. Sanders uit de Brugstraat (nu nr. 10) in Breukelen. Twee jaar na de geboorte van zijn jongste zoon overleed Gerrit Arie Degenkamp op 6 januari 1900 in de leeftijd van 49 jaar.

Zijn weduwe, Neeltje de Lange trouwde op 19 juni 1903 in Breukelen-Nijenrode met de 58-jarige landbouwer Hendrik Vulto uit Jutphaas, die bij haar op de boerderij in Breukelen kwam wonen. Op 1 mei 1904 verhuisden zij met hun gezin naar Breukelen-St. Pieters en betrokken de boerderij die Neeltjes eerste schoonvader daar in 1872 had laten bouwen (nu Zandpad 55).

De oudste zoon, Hendricus Gerardus Degenkamp, had het niet zo naar zijn zin bij zijn stiefouders. In 1907 kocht hij een eigen boerderij aan het Zandpad ten zuiden van de watermolen van Proosdij (nu Zandpad 18). Hij trouwde met Wilhelmina Maria van Beusekom (geb. Vreeland 22.7.1883, overl. Loenen 1966) en kreeg een groot gezin. Hun oudste zoon, Gerrit Arie Hendricus Degenkamp (geb. 2.2.1912) trouwde met L.P. van Schaik en nam de boerderij over. De ouders verhuisden na 1945 naar hun in 1938 gekochte buitenplaats Weeresteyn, even verder aan het Zandpad net over de gemeentegrens met Loenen (toen nog Loosdrecht). Hendricus overleed daar in 1959, zijn weduwe in 1966. Zij had het gedeelte van het landgoed waar in 1760 een natuurstenen doodskest was gevonden met resten van een 9de-eeuwse bisschop, aan de paus vermaakt. Notaris C. Akkerman bracht via de aartsbisschop van Utrecht de paus van het legaat op de hoogte. De bisschop van Rome stelde echter geen prijs op de laatste rustplaats van zijn 9de-eeuwse collega. Toen hij het legaat geweigerd had, kon Weeresteyn in zijn geheel door de erfgenamen worden verkocht.

Gerrit Arie Degenkamp en Maria Johanna van Wees verkochten op 10 november 1879 hun boerderij Galgerwaard aan Maria's jongere broer Wilhelmus Johannes van Wees.

In een volgend artikel vertel ik u meer over Galgerwaard en de familie Van Wees.

Noten

- 1 Zie A.A. Mantén en B.F. van Wallene, 1999. De stenen kamers Galgweert en Broekelreweert bij Breukelen, Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 14, nr. 1, blz. 13 - 21, en De functie van de stenen kamers Galgweert en Broekelreweert bij Breukelen, Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 14, nr. 2 (in druk).
- 2 Henk van Walderveen heeft in november 1997 op aanwijzingen van Nico Andriessen foto's genomen van het interieur; Cornelis Hensbergen heeft in juni 1998 het gebouw door twee van zijn studenten onder toezicht van Nico Andriessen laten opmeten en tekenen en de heer Martin J. Verwey maakt een tekening van het exterieur.
- 3 Archief Dorpsgerichten (Het Utrechts Archief), inv. nr. 366, fol. 159, d.d. 14.1.1722, Copia van een plegtbrief gepasseert voor den Leenhove van Nijenrode op 18 september 1721.

- 4 Anna Pergens (1650 - 1732) was in 1701 weduwe geworden van Johan I Ortt van Nijenrode. Ze was kinderloos en nam tot haar dood het beheer van Nijenrode waar voor haar erfgenaam en neef Johan II Ortt (1685 - 1740).
- 5 Oud Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode (Gemeentehuis te Breukelen), inv. nrs. 167 - 205: Kohieren op de impost op gemaal en zegel in de gerechten onder de korenmolens van Breukelen van 1705 tot 1748 (Breukelen-Nijenrode, -Staten/Ortts, -St. Pieters, Breukelerwaard en Ruwiel, Vijfhoeven en Nijenrode in Cortrijk). Willem Splinters betaalde van 1707 tot 1711 jaarlijks vier of vijf gulden in deze belasting. In 1712 betaalde Cornelis Sweren voor het eerst f 5, daarna meestal f 7 tot 1717. In 1718 staat er achter de naam Cornelis Sweren "vertrokken" en komt Willem Splinters weer in de lijst voor met een achterstallige betaling van 14 gld 3 st 8 png. Van 1722 tot 1730 staat Splinters jaarlijks geboekt voor 6 gld of voor 6 gld 10 st; in 1731 volgt achter zijn naam de toevoeging "dood".
- 6 Oud Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nrs. 122 - 166, Kohieren van de belasting op de consumptie 1749 - 1805 (met hiaten). Inv. nr. 122, het kohier 1749 - 1750 vermeldt in Otterspoorbroek onder nummer 148: Gerrit Coymans, herbergier, 15 gld 15 st; als herbergier betaalt hij bovendien 28 gld 7 st in het logiesgeld. Ter vergelijking: Gerrit van Weldam in het State Wapen betaalde dat jaar met een gezin van 5 personen 100 gld 16 st en als herbergier nog eens 161 gld 14 st aan logiesgeld.
- 7 Oud Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nrs. 186 - 189 (1727 - 1730): Willem Splinters betaalde in deze periode 6 gld 6 st, Gerrit Gijsen Cooyman 2 gld 4 st. In 1731 betaalde Gerrit Cooyman voor het eerst 6 gld 6 st en daarna tot 1748 een soortgelijk bedrag per jaar voor de impost op het gemaal.
- 8 Oud Archief Gemeente Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 238, Lijst van Inwoonderen uit 1783 vermeldt onder nr. 222: "Hendrik de Bruyn, klompenmaker, 2 personen boven de 10 jaar, f 5". Ook het belastingkohier uit 1801 (inv. nr. 164) noemt zijn naam en beroep. Het Archief Dorpsgerichten (inv. nr. 369) vermeldt dat Hendrik op 22.4.1795 kocht: "een huysinge en erf geappropriëerd tot drie wooningen, gelegen aan den Poelendijk, daar ten Oosten, Zuiden en Westen den gemelden dijk en ten Noorden de Kerkgracht". In het Notarieel Archief (Utrechts Archief, inv. nr. 561) staat in akte nr. 42 d.d. 21.9.1825 dat Anna van Houten, weduwe van Hendrik de Bruyn, aan de timmerman Jan van Beusekom in huur gaf "een hoek grond of voorland aan de Poeldijk en de Kerkgracht onder Breukelen", waarop hij een timmerloods mocht plaatsen.
- 9 Oud Archief Breukelen-Nijenrode, inv. nr. 279, Staat van Contribuërende Inwoners, 1810.
- 10 Jan was een zoon van Gerrit Jansen Degenkamp, landman op de boerderij Klarenburg in Breukelen-Proostdijgerecht, die hij pachtte van Jan Tarelinc op de buitenplaats Boomrijk (Notarieel Archief, inv. nr. 530, akte 256 d.d. 10.12.1772). Tevoren, in 1761, huurde Degenkamp de boerderij van de Deken en het Kapittel van St. Pieter te Utrecht en daarvoor van de familie Van Tuyll van Serooskerken te Zuiden. Uit de belastingkohieren op de consumptie te Breukelen-Nijenrode blijkt, dat er tussen 1795 en 1801 ook twee families Degenkamp in de Breukelerwaard woonden: Jacobus Deegenkamp, boer, met 6 personen, f 29 en Cornelis

- Deegenkamp, boer, met 7 personen, f 43. Cornelis was volgens het kohier van de impost op gemaal en zegel al in 1743 als boer in de Breukelerwaard komen wonen.
- 11 Notarieel Archief, inv. nr. 562, akte nr. 32, testament d.d. 26.6.1826, "Testament van Pieter Oeleman, herbergier te Galgerwaard, ziek te bedde liggende op eene bedstede in de agterkamer van zijn woonhuis (. . .)". Idem de akten nrs. 42, 61 en 62 van de verkopen op 25 juli, 4 en 5 oktober 1826. Tot de roerende goederen behoorden onder andere 6 koeien, 7 kalveren, karngereedschap, een spekbak, vischuij, 2 viskaren, 2 ladders, 2 kruiwagens en een slede, samen f 740. Het huis, gemerkt nummer 16, met erf en grond plus vijf kampjes land in Oud Aa bracht f 4825 op. Executeurs-testamentair waren zijn zwager Dirk Rietveld uit Vinkeveen en de korenmolenaar Jacobus van Berkestijn uit De Haar.
  - 12 H.J. van Es, 1997. De buitenplaats Vechtstroom te Breukelen (2). Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 12, nr. 3, blz. 121 - 137. Zie ook R. Plomp en A. Duuring, 1997. De militaire carrière van Jan Coenraad Duuring (1779 - 1834), ambachtsheer van Kockengen. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 12, nr. 4, blz. 186 - 196.
  - 13 Notarieel Archief, inv. nr. 566, koop huis en erf aan de Poeldijk d.d. 25.3.1830; registratie grasgewas op 19.6.1830 en verpachting op 29.6.1830 (onder andere 2b 98r 5e in Otterspoorbroek voor f 72 aan Gijsbert Degenkamp, landman onder Breukelen-St. Pieters). Idem, inv. nr. 568, akte 22 d.d. 31.3.1832, verkoop van 19 koeien en 5 paarden compeerende J.C. Duuring (een vaars f 72, een kalfkoe f 90, een merrie f 150). Idem, akte 35 d.d. 9.5.1832, koop van de Kortrijker Meent (79r 18e) langs de molenvliet tot aan de nieuwgemaakte weg aan de Tugt, plus nog een stukje (28r 38e) langs de Schinkeldijk in de polder Kortrijk "met het recht bomen en hakhout te planten van de molen van Kortrijk tot aan de Portengense brug toe" (f 513). Zie ook kadastrale legger Breukelen-Nijenrode, art. 34 t.n.v. J.C. Duuring; Sectie C nr. 220 (en 221).
  - 14 Kadastrale legger Breukelen-Nijenrode, art. 34 ten name van Jan Coenraad Duuring vermeldt in dienstjaar 1838 de verkoop naar artikel 171 ten name van Willem Boon, kastelein te Breukelen. De koop omvatte de boerderij Galgerwaard tussen de Poeldijk en de Kerkgracht met de percelen Sectie C nrs. 199 (tuin 7r 30e), 200 (tuin 4r) en 201 (huis erf 8r 20e, kl. 1, belastbaar bedrag f 75). De ertoe behorende weilanden lagen ten zuiden van de Poeldijk en de Galgerwaardsedijk in de polder Otterspoorbroek. Na de verkoop in d.j. 1850 naar art. 27 ten name van Gerrit Degenkamp werden de percelen Sectie C nrs. 200 en 201 samengevoegd tot nr. 1151 (huis stal erf 12r 20e). Waarschijnlijk heeft er na de aankoop een verbouwing of uitbreiding van de boerderij plaatsgevonden, waardoor die een nieuw kadastrernummer kreeg.
  - 15 Zie J. van Muiswinkel, 1973. Breukelen en Nieuwer Ter Aa, oude prenten en prentkaarten vertellen verder. Repro-Holland, Alphen aan den Rijn, blz. 48 "De Galgerwaardse brug met gezicht op de Nieuwe Dijk, 1910" en blz. 49 "Oud Bouwlust omstreeks 1920". Een foto van de brug en de herberg Galgerwaard vanuit het westen vinden we in: J. van Muiswinkel, 1970. Oude prentkaarten vertellen over Breukelen. Repro-Holland, Alphen aan den Rijn, ongepagineerd (blz. 143) met het onderschrift "De Galgerwaardse brug, gezien komende van Portengen en/of vanuit Oud Aa, omstreeks 1910".
  - 16 Gerrit Gijsbert Degenkamp, zoon van Arie Degenkamp en Antje Spruyt, werd in 1785 geboren op de boerderij Klarenburg te Breukelen-St. Pieters (nu Zandpad 74). Hij overleed daar op 9.1.1864. Gerrit trouwde te Breukelen-Nijenrode op 19.11.1816 met Hendrikje Stevens en kreeg vier kinderen: Arie (geb. 23.10.1817, Hendrik (geb. 9.4.1819), Antje (?) en Johanna (1829). Johanna (Naatje) trouwde te Loenersloot op 20.4.1852 met Cornelis Ruwiel te Oukoop; ze overleed daar op 7.10.1860. Antje was getrouwd met Albertus Schalkwijk te Lage Weide onder Utrecht. Vader Gerrit hertrouwde op 1.2.1834 te Breukelen-Nijenrode met Jacoba Zwanink. In 1851 ging hij een derde huwelijk aan met Gesina de Jong (geb. Haarlem 1788), weduwe van Dirk Verduyn. Bij de instelling van het kadaster in 1832 was Gerrit eigenaar van de boerderij Klarenburg (kadastrale legger Breukelen-St. Pieters art. 16; zie ook art. 400 en 401). Omstreeks 1848 werd hij met zijn zoon Arie eigenaar van de boerderij Galgerwaard (kad. legger Breukelen-Nijenrode art. 27; zie ook art. 349). Hij bezat daar ook Sectie B nr. 250 (huis en erf in de Achterstraat) en nrs. 6 - 8 (boomgaard, huis en bouwland langs de Aa in de Breukelerwaard). In d.j. 1852 kwamen deze bezittingen voor het merendeel op zijn eigen naam (Gerrit Degenkamp, bouwman te Breukelen-St. Pieters, kad. leggers Breukelen-St. Pieters art. 401 en Breukelen-Nijenrode art. 349). De percelen Breukelen-Nijenrode Sectie B nrs. 6 - 8 gingen toen naar art. 26 t.n.v. de weduwe Johannes Degenkamp, rentenierster te Breukelen. Zij was misschien een schoonzuster van Gerrit.
  - 17 Arie Gerrits Degenkamp (geb. Breukelen-St. Pieters 23.10.1817, overl. ald. 4.4.1878) erfde in 1864 de boerderij Klarenburg en het grootste gedeelte van de daarbij behorende landerijen (kadastrale legger art. 607). Hij trouwde in 1867 met Anna Maria van den Berg (geb. Linschoten 18.11.1835). Zij betrokken in 1872 de nieuw gestichte boerderij Zandpad 51 (nu nr. 65). Aries oudste zoon (Gerrit Willem Degenkamp, geb. 24.9.1873) werd veehouder op de boerderij Klarenburg, Zandpad 56 (nu nr. 74). Hij trouwde in 1903 met Antonia Adriana Kool (geb. Laren 7.8.1873). Hun zoon Adrianus Gerardus Degenkamp (1908 - 1988) volgde zijn vader op als landbouwer en fruitkweker op Klarenburg. Diens oudste zoon Adrianus Simon Gerardus Degenkamp (geb. 12.5.1942) heeft er nu een tuincentrum. De andere zoon, Gerhardus Simon Hendrikus Degenkamp (geb. 29.9.1943) heeft er een hoveniersbedrijf en woont in de oude boerderij. Op Zandpad 51 kwam Wilhelmus Adrianus Degenkamp (geb. 22.4.1875). Hij trouwde in 1908 met Geertruida Maria Kersten (geb. Utrecht 3.2.1875). Hun dochter Anna Maria Antonia Degenkamp (geb. 2.7.1911) trouwde op 8.11.1939 met T.J.J. den Hollander en betrok de boerderij, die nu bewoond wordt door Willem de Hollander.
  - 18 Hendrik Gerrits Degenkamp (geb. Breukelen-St. Pieters 9.4.1819, overl. Breukelen-Nijenrode 18.12.1893) trouwde op 1.5.1849 te Breukelen-Nijenrode met Gerritje de Lange (oud 26 jaar, geb. Laag-Nieuwkoop 2.2.1824, overl. Breukelen 6.10.1871). Hij woonde al in 1849 op Galgerwaard en erfde de herberg in 1864 van zijn vader Gerrit. In de kadastrale legger Breukelen-Nijenrode staat Hendrik onder art. 505. Zijn zoon Gerrit Arie (geb. 2.3.1850) nam in 1872

- de boerderij Galgerwaard over, wat in de kadastrale legger werd genoteerd onder art. 583.
- 19 Zie H.J. van Es, 1997. Tussen 's-Heerenwagenweg en Danne te Breukelen. 15. De huizen aan de Brouwerij. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 13, nr. 4, blz. 203 - 214, in het bijzonder blz. 209.
- 20 Kadastrale legger Breukelen-Nijenrode, art. 505 ten name van Hendrik Degenkamp, veehouder. Hij kocht er in dienstjaar 1866 land bij in Otterspoorbroek (Sectie C nr. 211, weiland 1b 92r 90e). Zijn broer Arie erfde in 1864 de boerderij Klarenburg in Breukelen-St. Pieters (kadastrale legger art. 607: Sectie B nrs. 323 - 329, 331 - 344). Hendrik kreeg daar (kadastrale legger Breukelen-St. Pieters, art. 608) ook enkele percelen, o.a. nrs. 316 - 321, 455, 457. In d.j. 1874 ontstonden daar door samenvoeging nrs. 549 (tuin 3.20), 550 (huis stal erf 9.20 = Zandpad 31, nu. 55) en 551 (weiland 2.37.50). Zijn zuster Antje Schalkwijk-Degenkamp erfde het huis Achterstraat nr. 50 (Breukelen-Nijenrode Sectie B nr. 250; nu Kerkbrink 22). Zij verkocht het pand op 30.4.1886 aan de ongehuwde modemaakster Hendrina Coljee. Deze liet het op 9.5.1901 veilen, waarbij het voor f 3260 eigendom werd van schoenmaker Th. Zwart.
- 21 Maria Johanna van Wees, geb. Diemen 23.2.1852, overl. Breukelen-Nijenrode 15.8.1886. De kadastrale legger Breukelen-Nijenrode noemt onder art. 583 Gerrit Arie Degenkamp, veehouder te Breukelen-Nijenrode.
- 22 In 1996 is het pand verkocht aan een projectontwikkelaar, die de boerderij wilde slopen om er een "buitenplaats nieuwe stijl" te stichten met vier gebouwen waarin zeven woningen. Dat plan is, mede door inspanningen van leden van de Historische Kring Breukelen, de Bond Heemschut en de Boerderijstichting niet doorgegaan. We hopen dat in een nieuw bouwplan de boerderij gerestaureerd wordt en het landschapsschoon niet wordt aangetast.

Aanvullingen op eerder gepubliceerde artikelen

A.A. Mantén, 1998. *Zestiende-eeuwse haardplaat opgegraven nabij de voormalige ridderhofstad Ruwiel*. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 13, nr. 4, blz. 225 - 227.

In de Archeologische Kroniek Provincie Utrecht 1996 - 1997, die u ontving samen met het nummer van ons tijdschrift van december 1998, kunt u op blz. 171 - 172 lezen dat bij onderzoek naar het Nederhofcomplex aan de Markt in Wijk bij Duurstede een beschadigde deksteen is gevonden van een uit haardstenen bestaande achterwand van een stookplaats. Deze deksteen bleek voorzien te zijn van het wapen van keizer Karel V. Rond de afgebeelde keizerskroon staat daarop het jaartal 1550. Karel V was, nadat hij in 1528 de bisschop van Utrecht opvolgde als vorst van ons gewest, tot 1545 eigenaar van de Nederhof. Daarna kwam deze hof in particuliere handen. De Nederhofse stenen stookwand was slechts 15 jaar ouder dan de gietijzeren Ruwielse haardplaat.

Minstens zo interessant is een ontdekking die onlangs werd gedaan bij de verbouw van het deel van het Deutsche Huis gelegen aan het Utrechtse Geertebolwerk tot het aanstaande vijfsterrenhotel Karel V. Deze betreft brokstukken van een stenen haardwand waarop een tweekoppige zwarte adelaar met gouden roodkleuring te zien is. Archiefonderzoek heeft uitgewezen dat de kouwelijke keizer Karel V met zijn gevolg in 1546 een bezoek bracht aan het Deutsche Huis, voor welke gelegenheid er extra openhaarden voor hem werden aangelegd.

In 1546 en 1550 werden in voorname locaties nog stenen haardwanden met het wapen van keizer Karel V aangebracht. In 1565 had men bij Ruwiel een gietijzeren haardplaat met het keizerlijke wapen. Men volgde de moderne ontwikkelingen op de ridderhofstad dus nauwlettend!

Dat de Ruwielse haardplaat zo goed bewaard gebleven is, heeft ook een verklaring gekregen: er heeft zich iemand gemeld die zich nog goed herinnerde dat tot in het midden van de 20ste

eeuw de haardplaat in de schouw van boerderij Splintersvelt stond. Daarna vond men hem daar te ouderwets. Vervolgens lag hij geruime tijd voor de voordeur, om vuil schoeisel daarop af te schrapen. Pas toen men ook in die hoedanigheid op de gietijzeren plaat was uitgekeken, werd hij als afval in de grond gestopt. Daar lag hij dus niet eeuwenlang, maar slechts zo'n dertig tot veertig jaar!

Arie A. Mantén

A.A. Mantén, 1998. *Chinoiserie*. Tijdschrift Historische Kring Breukelen, jaargang 13, nr. 4, blz. 231 - 232.

Het raadsel van de "spaanbaars" (zie noot 6) is opgelost. Het antwoord kwam niet uit de biologische hoek, maar van een neerlandicus! Dank aan de heer Jan Bruggeman uit Zoetermeer. De schrijfwijze zorgde ervoor dat ik het antwoord niet kon vinden. Gewoonlijk werd het woord geschreven als "spanbaars" en dat is - volgens het Groot Woordenboek der Nederlandsche Taal - een baars van tenminste een span lengte. Onder een span verstond men de afstand tussen de toppen van duim en pink als men die zo ver mogelijk van elkaar verwijderde. Er was vroeger ook sprake van een voetbaars, dus een baars die minstens een voet lang was.

Voorts interpreteerde ik een opmerking van Jacob Campo Weyerman wat al te letterlijk. Hij schreef dat het dragen door de mannen van zijn tijd van zeer strakke Spaanse broekjes er toe zou kunnen leiden dat "de Stedehouders der Juffers zoodanig zullen verkleinen, gelijk als de Voetjes der Chineesche Vrouwen verkleinen, die gecompriemeert worden door de Pynbank van een paar Poppemuultjes". De heer Bruggeman maakte mij er op attent dat Weyerman niet bang was dat de mannen als geheel kleiner zouden worden, maar dat hij vrijwel zeker een erotisch grapje maakte en alleen doelde op het deel van de man dat in de broek zit. Wat was ik weer naïef!

A.A.M.